

1994 ve 2000 KRİZLERİ SONRASINDA TÜRKİYE'DE UYGULANAN FİNANSAL REGÜLASYON POLİTİKALARI

Ozan BAHAR*
Ebru ERDOĞAN**

ÖZET

Bu çalışmanın amacı Türkiye'de uygulanan finansal regülasyon politikalarını 1994 ve 2000 Krizleri çerçevesinde incelemektir. 1980 Kararları ile liberalizasyon sürecine giren Türkiye'de bu dönemdeki gelişmelerin temelinde finansal piyasalar yer almaktadır. 1990'lardan itibaren küreselleşme hareketlerinin de yoğunlaşmasıyla birçok ülkede olduğu gibi ülkemizde de bazı finansal krizler yaşanmıştır. Bu bağlamda finansal piyasaların düzenlenme ve denetim ihtiyacının bir gereği olarak finansal regülasyonlar gündeme gelmiştir. Uygulanan regülasyonlar krizden çıkışın ilk aşamalarında etkin bir çözüm olmuştur. Fakat uzun vadede düzenlemelerin sonuçları incelendiğinde istenilen hedefe ulaşmada yetersiz kaldıkları görülmektedir.

Anahtar Kelimeler: 1994 ve 2000 Ekonomik Krizleri, Finansal Regülasyon, Finansal Piyasalar

ABSTRACT

The aim of this study it to analyze the financial regulation policies implemented in Turkey within the frame of The Crises of 1994 and 2000. In Turkey which entered in the process of liberalization following the 1980 Decisions, financial markets were at the bottom of the developments during this period. Subsequent to the increase in global movements since 1990s, there has been some financial crises in our country as well as many other countries. In this context, financial regulations came up by force of the regularization and supervision requirement of the financial markets. The regulations implemented were effective as a solution during the first stages after the crises. However, it is seen that they are insufficient for reaching the intended aim when the results of the regulatizations are analyzed in the long term.

Key Words: 1994 ve 2000 Economic Crisis, Financial Regulation, Financial Markets

---

* Doç. Dr., Muğla Üniversitesi, İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi, İktisat Bölümü.

** Arş. Gör., Muğla Üniversitesi, İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi, İktisat Bölümü.

1994 ve 2000 Krizleri Sonrasında Türkiye’de Uygulanan Finansal Regülasyon Politikaları

1.GİRİŞ

1980 öncesi dönemde finansal piyasalarda uygulanan aşırı regülasyon politikaları, 1980’lerle birlikte yerini finansal liberalizasyon sürecine ve deregülasyon uygulamalarına bırakmıştır. Yaşanan teknolojik gelişmeler ve serbestleşme hareketleri sonucu ortaya çıkan küreselleşme akımı finansal piyasaların daha hassas bir yapıya bürünmesine yol açmıştır. Bu bağlamda özellikle 1990’lı yıllardaki küreselleşme hareketleriyle birlikte uluslararası finansal piyasalarda birçok finansal kriz patlak vermiştir. Avrupa Para Krizi (1992-93), Latin Amerika Tekila Krizi (1994-95), Türkiye Krizi (1994), Güney Doğu Asya Krizi (1997-98), Rusya Krizi (1998), Brezilya Krizi (1999), Türkiye Krizleri (2000-2001) ve Arjantin Krizi (2002) çok sayıdaki finansal krizlerden sadece bazılarıdır (Işık, Duman ve Korkmaz, 2004: 46). Denetleme ve düzenleme anlamına gelen regülasyon kavramı bu çerçevede tekrar önem kazanmış ve finansal regülasyonların gerekliliği sık tartışılan bir konu haline gelmiştir.

Türkiye’de yaşanan 1994, 2000 Kasım ve 2001 Şubat finansal krizlerinin önlenmesi amacıyla birçok regülasyon programı uygulamaya konulmuş ve regülasyon kurumlarına yönelik çeşitli düzenlemelere gidilmiştir. 1999 yılında Sermaye Piyasası Kurulu’ndan sonra ikinci finansal regülasyon kurumu olan Bankacılık Denetleme Kurulu kurulmuştur. BDDK’nın kurulmasıyla finansal politikaların uygulamalarındaki yönetim karmaşası ortadan kalkmış ve politika uygulamaları BDDK yönetimi altında toplanmıştır.

Bu çalışmada 1994, Kasım 2000 ve Şubat 2001 Krizi çerçevesinde uygulanan regülasyon politikaları irdelenecektir. Çalışmaya finansal regülasyon, finansal piyasalar ve finansal piyasalardaki gelişmelerin incelenmesi ile başlanacak, krizlerin ortaya çıkışları ve bu krizlere yönelik uygulanan regülasyon politikalarına değinilerek son verilecektir.

2.Regülasyon Kavramı

Piyanın regülasyonu meselesi 1970’li yılların başında ekonomi literatürü içerisinde kendisine bir yer bulmaya başlamıştır (Oğuz, 2005: 254). 20. Yüzyılın son dönemlerinde ise özellikle banka ve diğer aracı kurumların ulusal ve uluslararası düzeyde giderek artan hacim ve hızda yeni finansal araç ve işlemlere yönelmesi, bir yandan tasarruf-yatırım sürecinin uluslararasılaşmasına yol açarken, diğer yandan da finansal ve parasal risklerin (faiz ve döviz kurundaki değişkenlikler) ve dolayısıyla finansal kırılmalıkların artmasına neden olmuştur. Bu yaşananlar ise gelişmiş ve gelişmekte olan birçok ülkede finansal bir takım krizlerin ortaya çıkması ile sonuçlanmıştır (Yay vd., 2004: 101-130).

Buradan hareketle regülasyon kavramı son dönemde yoğun olarak inceleme alanı bulan bir konu olmuştur. Regülasyon dar anlamıyla kısaca düzenleme ve denetleme anlamına gelmektedir. Diğer bir deyişle regülasyon temel iktisadi ve sosyal faaliyetlerin politik arenadan bağımsız idari kurullarla

düzenlenmesi ve denetlenmesi şeklinde tanımlanmaktadır. Devlet tarafından çıkarılan yasalarla yapılan düzenlemeler, yine devletten bağımsız olarak yürütüldüğü için özellikle tüketiciler tarafından talep edilmektedir (Petek, 2002: 29-30).

Regülasyon, genel anlamıyla ise sosyal ve ekonomik amaçlara yönelik olarak devlet tarafından yürürlüğe konulan her türlü anayasal, yasal ve kurumsal düzenlemeleri ve diğer her türlü kamusal politikaları ve kamusal uygulamaları ifade etmektedir (<http://www.sobiadacademy.net/sobem/ekonomi/regulasyon/kavram.htm>).

2.1. Finansal Regülasyon

Finansal regülasyon, düzenleyici otoritenin finansal ajanların kararlarına ve hareketlerine kendi sosyal amaç fonksiyonunu maksimize etmek için getirdiği kurallar ve kısıtlamalardır (Tosuner, 2005: 58). Ekonomi sektöründeki diğer regülasyonların aksine, finansal regülasyon, finansal sistemin ana aktörlerinin, kurumlarının ve piyasalarının tedbirini, güvenliğini, bütünlüğünü ve şeffaflığını sağlamak amacıyla özellikle finansal sistemdeki belirli katılımcı sınıfların davranışlarını etkileme ya da kontrol etme ile ilgilenmektedir (OECD, 2010: 25).

Finansal regülasyonun iki temel amacı vardır: bunlardan ilki finansal sistemin güvenliğini ve istikrarını sağlamak, ikincisi ise finansal piyasaların büyümesini ve gelişmesini teşvik etmektir. Bu iki amacın gerçekleştirilebilmesi için optimal bir regülasyon sistemi, etkinlik, hesap verilebilirlik, yetki ve yasallık olmak üzere dört temel karakteristik özellik taşımalıdır. Bu dört karakteristik özellik regülasyon amaçlarının gerçekleştirilmesinde bir regülasyon sisteminin başarısı için temel oluşturmaktadır (Pan, 2009: 3-6).

Finansal regülasyon nedenlerine göre ekonomik regülasyon ve ihtiyat regülasyonu olmak üzere iki farklı kategoriden oluşmaktadır. Bunlardan ekonomik regülasyon kaynakların dağılımındaki piyasa başarısızlığını azaltmayı amaçlamaktadır. Bu tür bir finansal regülasyona faiz oranları ve kredi dağılımı üzerindeki kontrol gösterilebilmektedir. İhtiyat regülasyonu ise finansal sistemin istikrarını (sistemik başarısızlıkları ve finansal krizleri önlemek gibi) ve yatırımcıları özellikle de küçük yatırımcıları korumayı amaçlamaktadır (Chowdhury, 2010: 3).

Finansal piyasalardaki regülasyonları, bankacılık alanındaki regülasyonlar ve sermaye piyasalarına yönelik regülasyonlar olarak iki farklı başlıkta ele almak mümkündür. Bankacılık alanındaki regülasyonlarla ilgili genel kabul edilen prensip; düzenlemelerin sistemik riskleri yok etmek veya azaltmak üzerine kurulmasıdır. Sermaye piyasaları ile ilgili düzenlemeler ise yatırımcının korunması ile piyasada eşit rekabet koşullarının sağlanması mantığına göre biçimlendirilmiştir ve genelde daha liberal bir bakış açısını yansıtmaktadır. Bankacılık kesiminin regülasyonu, bankacıların davranışlarına

1994 ve 2000 Krizleri Sonrasında Türkiye’de Uygulanan Finansal Regülasyon Politikaları

ilişkin kuralları belirlemenin yanı sıra bu kurallara uyulup uyulmadığının kontrolünü sağlamaya yönelik düzenlemeleri de içermektedir. (Delice, Doğan ve Uzun 2004: 104). Bu çerçevede regülasyonun getirdiği kurallara bankaların ne derece sadık kaldığının belirlenmesi izleme ve bankaların faaliyetlerinin genel kontrolü gözetim-denetim olarak adlandırılmaktadır. (Yay, Gürkan ve Yılmaz, 2004: 4). Türkiye gibi gelişmekte olan ülkelerde, devlet 6 şekilde finansal regülasyon uygulamaktadır. Bunlar (Mangır, 2006: 416):

- Kredi tayinlaması (Selektif),
- Faiz oranlarına baskı,
- Finansal sektöre girecek yeni kurumlar düzenleme,
- Banka işlemlerine müdahale,
- Finansal kurumların sahipliğine müdahale,
- Piyasada borçlanma şartlarına müdahalelerdir.

2.1.1.Finansal Regülasyonun Gereçekçeleri

Devletin finansal piyasalara müdahalesinin en önemli gerekçelerinden biri piyasa başarısızlığıdır. Piyasalar kendi haline bırakıldığında asimetrik bilgi ve dışsallık problemi gibi etkin olmayan bazı sonuçlar meydana gelmektedir. Bu durum devletin piyasaya müdahalesi için bir gerekçe oluşturmaktadır. Burada bahsi geçen asimetrik bilgi problemi, finansal piyasalardaki iktisadi aktörlerin eksik ve farklı bilgiye sahip olmalarından kaynaklanmaktadır. Dışsallıklar ise; finansal sektörde yaşanacak bir sorunun tüm ekonomi için tehlikeli sonuçlar ortaya çıkarabileceği anlamına gelmektedir (Yay, Gürkan ve Yılmaz, 2004: 105).

Finansal kurumları gözetleme gerekliliği ve bu faaliyette mevcut olan ölçek ekonomileri de önemli bir regülasyon gerekçesidir. Finansal kurumlar ve müşterileri arasındaki finansal sözleşmelerin yapısı gereği bu kurumların davranışlarının sürekli gözetlenmesi gerekmektedir (Delice, Doğan ve Uzun, 2004: 110). Bu açıdan finansal kurumların işleyiş mekanizmalarının denetimi bu kurumların etkinliğin ölçülmesinde önemli bir rol oynamaktadır.

3.Finansal Piyasalar

Ekonomideki piyasaları ve kurumları kapsamı altına alan finansal sistem; fonları servet sahiplerinden (fon fazlası olanlardan) fon açığı olanlara doğru yönlendiren bir mekanizmadır (Başoğlu, Ölmezoğulları ve Parasız, 2001: 18). Bir başka deyişle finansal sistem, kaynakların tasarruf edenlerden yatırımcılara kanalize edilmesini sağlamaktadır. Ayrıca bu tasarruflar uzun dönem yatırımlarında kullanıldıklarında, tasarruf edenlerin bu tasarrufların likiditesini korumasına izin vermektedir. İyi işleyen bir finansal sistem tasarruflar için en verimli kullanımı seçmekte ve kullanımlarını

Ozan BAHAR-Ebru ERDOĞAN

denetlenmektedir. Bunun yanı sıra kaynakların verimli şekilde kullanımını devam ettirmelerini sağlamaktadır. (Brownbridge ve Kirkpatrick, 1999).

Finansal sistemin yapı taşı olan finansal piyasalar çeşitli kıstaslara göre sınıflandırılabilir. Burada en yaygın sınıflandırma bu piyasaların vadelerine göre yapılan sınıflandırılmasıdır. Vadelerine göre finansal piyasalar; kısa vadeli fon arz ve talebinin karşılandığı para piyasaları ile uzun vadeli fon arz ve talebinin karşılandığı sermaye piyasaları olmak üzere iki tanedir. Finansal piyasa içinde yer alan kurumlar aşağıdaki tabloda özetlenmiştir.

Tablo 1: Türkiye’de Yer Alan Finansal Kurum Türleri

Finansal Kurumlar			
Kurum Türü	Fon Kaynakları	Fon Kullanımları	Örnek
Ticaret Bankaları	Toplanan Mevduatlar	Ticari Krediler	Yapı Kredi Bankası
Kredi Birlikleri	Birlik üyelerinden toplanan mevduat	Birlik üyelerine verilen krediler	Tarım-Kredi Kooperatifi
Sigorta Şirketleri	Sigorta poliçesi satışlarından sağlanan primler ve yatırım gelirleri	Uzun vadeli kamu ve özel kesim kağıtları	Güneş Sigorta
Özel Emeklilik Şirketleri	Özel emeklilik poliçesi satışlarından sağlanan primler ve yatırım gelirleri	Uzun vadeli kamu ve özel kesim kağıtları	Axa-Oyak Özel Emeklilik
Emekli Sandıkları	İşçi/memur ve işveren katkı payları	Uzun vadeli kamu ve özel kesim kağıtları	İş Bankası Emekli Sandığı, SSK, T.C.Emekli Sandığı, OYAK
Finans Şirketleri	Tüketicilere ve şirketlere satılan finansal varlıklar	Tüketici ve İşletme kredileri	Asya Finans
Yatırım Ortaklıkları	Sermaye fonları,uzun vadeli borç	Sermaye piyasası kağıtları, kıymetli madenler	Eczacıbaşı Yatırım Ortaklığı
Yatırım Fonları	Katılım belgeleri satışından sağlanan fonlar	Sermaye ve para piyasası kağıtları, kıymetli madenler	İş Bankası A ve B tipi Fonları

Kaynak: http://www3.dogus.edu.tr/amuslumov/2007-8/ch1_Muslumov_FIN321.pdf, (Erişim Tarihi: 28.12.2011).

1994 ve 2000 Krizleri Sonrasında Türkiye’de Uygulanan Finansal Regülasyon Politikaları

Genel olarak finansal kurumlar (Er, 2011: 308):

- Malların, hizmetlerin ve varlıkların el değiştirmesine dolaylı aracılık etmek,
- Tasarruf birikimi ve risk dağılımı sistemleri oluşturarak, büyük ölçekli projelerin finansmanını ve bu yolla mülkiyetin tabana yayılmasını sağlamak,
- Kaynakların zaman içerisinde, bölgeler ve sektörler arasında transferini sağlamak,
- Risk yönetimi ve kontrolü yöntemlerini geliştirmek,
- Fiyat bilgisini sağlamak ve asimetrik bilgi sorununun çözümünü kolaylaştırmak, işlevlerini yerine getirerek ekonomide kaynak dağılımı etkinliğini artırmakta ve genel refah düzeyini yükseltmektedir.

3.1. Türkiye’de Finansal Piyasaların Gelişimi

1980 öncesi dönemde finansal sistem, çoğu ülkede yoğun düzenlemelerle karşı karşıya kalmıştır. Bu dönemde regülasyon, finansal araçların faaliyetlerinin niteliksel ve niceliksel boyutlarını yönlendirmektedir. Bu durum finansal hizmetlerin fiyatlarının idari kararlarla belirlenmesi (faiz oranları tavanları gibi), belirli hizmet türlerinin önerilmesi (bankalar ve sigorta şirketlerinin aktif yönetim faaliyetleri üzerindeki kısıtlamalar) ve coğrafi kısıtlamalar (şube açılması üzerindeki kısıtlamalar) olması anlamına gelmektedir (Delice, Doğan ve Uzun, 2004: 112). Türk finansal piyasaları da 1980 öncesi dönemde benzer uygulamalara maruz kalmıştır. Bu dönemde Türkiye ekonomik, politik ve sosyal açıdan çalkantılı bir dönem yaşamıştır. Finansal piyasalar yoğun bir baskı altında kalmıştır. Finansal sistem kamu bankaları aracılığıyla denetim altına alınmıştır. Kamu öncelikli görünen sektörlerle çeşitli kredi kanalları ile daha düşük faizli fon sağlanmaktadır ve faiz oranları üzerinde sınırlamalar vardır. Sermaye hareketleri ve dış ticaret işlemleri birçok kısıtlamaya tabidir ve sabit döviz kuru sistemi uygulanmaktadır. Bu süreç finansal korumacılık dönemi olarak tanımlanmaktadır (Mangır, 2006: 463). Bir başka deyişle finansal regülasyonların yoğun olarak uygulandığı bir dönemdir.

24 Ocak 1980’de serbest piyasa ekonomisi kurarak dünya piyasalarıyla bütünleşmeyi amaçlayan yeni bir liberal politika uygulamaya konulmuştur (Özgeker, 2006: 1). Bu yapısal uyum programı çerçevesinde küreselleşme, finansal liberalizasyon, özelleştirme, devletin küçülmesi, döviz kuru, faiz oranları ve sermaye hareketlerinin serbestleşme süreci başlamıştır. 24 Ocak 1980 sonrası yapısal değişim programının temelini finansal kesim reformları oluşturmuştur. Reformların temel mantığı, piyasa mekanizması önündeki kısıtlamaların kaldırılması ve bankacılık sektörüne girişin kolaylaştırılması yoluyla rekabetin özendirilmesi olmuştur (Karaçor, 2006: 384). Genellikle hükümetlerin, gelişmiş ülkelerin, uluslararası finansal faaliyetlerini kendi ülkelerine çekmek için bankacılık finans sistemi üzerindeki denetim ve

kısıtlamaları kaldırdığı ya da önemli bir ölçüde azalttığı deregülasyon uygulamalarının bir sonucu olarak gösterilen finansal liberalizasyon 1980'li yıllara damgasını vurmuştur (Işık ve Tünen, 2010: 837). Bu bağlamda 1980'li yıllarda yaşanan gelişmeleri şu şekilde özetlemek mümkündür: 1980 yılında Hisse senedi piyasası üzerindeki fiyat kontrolleri ve faiz hadleri üzerindeki kısıtlamalar kaldırılmış, 1981'de ithal ikameci dönem sona ermiş ve 1982 yılında sermaye piyasası kurulmuştur. Bu gelişmeleri 1984 yılında döviz kuru işlemlerine izin verilmesi ve 1985'deki Banka kanununun yürürlüğe girmesi takip etmiştir. 1986'da İnterbank para kurulu açılmış, 1987'de açık piyasa işlemleri başlamış, 1988'de ise efektif döviz piyasası kurulmuştur. Son olarak da 1989 yılında altın piyasası kurulmuş ve sermaye hareketleri üzerindeki sınırlamalar kaldırılmıştır (Mangır, 2006: 463).

1990'lerden itibaren finansal piyasalardaki küreselleşme hareketleri dünya genelinde bazı finansal krizlere yol açmıştır. Finansal piyasalarda ters seçim ve ahlaki riziko problemlerinin artması sonucunda finansal piyasaların fonlarını etkin bir şekilde en verimli yatırım fırsatlarına aktaramaması sonucu oluşan bozulma olarak tanımlanabilen finansal krizler (Mishkin, 2001: 3) neticesinde bazı regülasyon politikalarının uygulamaya konulması kaçınılmaz bir hale gelmiştir. Bu küreselleşme sürecinde, Türkiye'de de 1994 yılında ve 2000'li yıllarda üç önemli finansal kriz yaşanmıştır. Yukarıda da değinildiği gibi finansal sistem düzenlemelerinde, sistemik etki farklılıklarından dolayı bankalar ve diğer finansal araçlar arasında ayırım yapılmaktadır. Bu bağlamda ülkemizde 1994 yılında ve 2000'li yıllarda yaşanan önemli bazı finansal krizlere geçmeden önce ülkemiz finansal sistemi içinde önemli bir yere sahip olan bankacılık sistemine değinmek faydalı olacaktır.

3.1.1. Türk Bankacılık Sistemi (TBS)

Ülkemizde de banka dışı finansal araçların yeterince gelişmemiş olması nedeniyle, bankalar ülkemiz finansal sisteminin yapı taşı oluşturmakta ve ekonominin işleyişi üzerinde önemli etkileri bulunmaktadır.

Türk bankacılık sisteminin yapısal özellikleri şu şekilde sıralanabilmektedir (BDDK, 2002):

- Yetersiz öz kaynaklar
- Küçük ölçekli ve parçalı bankacılık yapısı
- Kamu bankalarının sistem içindeki payının yüksekliği
- Zayıf aktif kalitesi (kredi yoğunlaşması, grup bankacılığı ve risklerinin yoğunluğu, kredi ve karşılıklar arasındaki uyumsuzluk)
- Piyasa risklerine aşırı duyarlılık ve kırılabilirlik (vade uyumsuzluğu, açık pozisyon)
- Yetersiz iç kontrol, risk yönetimi ve kurumsal yönetim

1994 ve 2000 Krizleri Sonrasında Türkiye’de Uygulanan Finansal Regülasyon Politikaları

➤ Saydamlık eksikliği

TBS’de 1980’lerin başından itibaren uygulamaya konulan serbestleşme politikaları birçok yönden olumlu etkiler doğurmuştur. Finansal liberalizasyon ile birlikte, sisteme giriş imkanları genişlemiş, banka sayısında ve istihdamda ciddi artış yaşanmıştır. Rekabet ve dünya finansal piyasalarında bütünleşme sonucu bankaların hizmet çeşitliliği artmıştır. Ancak tüm bu olumlu gelişmelere rağmen, TBS’nin, temel fonksiyonu olan finansal aracılık görevinden hızla uzaklaştığı ve kamuya finansman sağlayan bir yapıya dönüştüğü görülmektedir (Öncü ve Aktaş, 2007: 249).

1980 yılında faiz hadleri üzerindeki kısıtlamaların kaldırılarak faizlerin serbest bırakılması birçok banka gibi bankerlerin de halka yüksek faizli kaynak sağlamasına yol açmıştır. Yeterli bir alt yapı ve denetim mekanizması olmadan yaşanan bu gelişmeler beraberinde banker iflaslarını getirmiştir. Banker krizi olarak adlandırılan bu süreç sermaye piyasasına yönelik yeterli bir yasal düzenlemenin olmadığını ve bu alanda düzenlemenin gerekliliğini ortaya koymuştur. Bu bağlamda 1981 yılında Sermaye Piyasası Kurulu kurulmuş ve 1982 yılında yürürlüğe girmiştir (Çoşkun, 2012: 66-67). Temel görevi; sermaye piyasasının güven, açıklık ve kararlılık içinde çalışmasını, tasarruf sahiplerinin yani yatırımcıların hak ve yararlarının korunmasını sağlamak olan Sermaye Piyasası Kurulu ilk düzenleyici (regülasyon) kurum olma özelliği taşımaktadır (www.spk.gov.tr). Banker krizinin ardından sermaye piyasası kurulunun yanı sıra 1983 yılında tasarruf mevduatı fonu kurulmuştur. 1.1.1983’ten itibaren faizler yeniden kontrol altına alınmıştır. 1987’de yeniden serbest bırakılan faizlere, aşırı rekabetten dolayı artan mevduat faizleri nedeniyle 1989’da üst sınır konulmuştur (Sakarya, 2006: 8).

3.2. Finansal Krizler

1990’lı yıllardaki küreselleşme hareketleriyle birlikte uluslararası finansal piyasalarda birçok finansal kriz patlak vermiştir. Avrupa Para Krizi (1992-93), Latin Amerika Tekila Krizi (1994-95), Türkiye Krizi (1994), Güney Doğu Asya Krizi (1997-98), Rusya Krizi (1998), Brezilya Krizi (1999), Türkiye Krizleri (2000-2001), Arjantin Krizi (2002), çok sayıdaki finansal krizlerinden sadece bazılarıdır (Işık, Duman ve Korkmaz, 2004: 46).

Tablo 2: Finansal Krizler, Maliyetleri ve Süreleri

Kaynak: Er, 2011.

Ozan BAHAR-Ebru ERDOĞAN

Her bir krizin ülkelere özgü farklı özelliklerinin olmasının yanı sıra bazı ortak unsurların varlığını gösteren kanıtların sayısı giderek artmaktadır. Birçok ülkede kriz öncesinde kredi arzında hızlı bir genişleme olduğu ve bu durumun finansal sistemin liberalize edilme çabalarıyla birlikte gerçekleştiği görülmektedir. Krizin hemen arkasından bankacılık sistemine bir göz atıldığında, bankaların kredi değerlendirmelerinde zayıf bir yapı sergiledikleri, spekülasyon faaliyetleriyle uğraştıkları, yüksek kaldıraç oranlarına sahip oldukları

	Krizlerin Sayısı	Ortalama Süresi (Yıl)	Kriz Başına MG Kaybı (%)	MG Kaybı İhtimali (%)
Döviz Krizleri	158	1,6	4,3	61
Bankacılık Krizleri	54	3,1	11,6	82
Döviz+Bankacılık Krizleri	32	3,2	14,4	78

ve düzenleyici ve denetim otoritesinin kontrollerinin zayıfladığı görülmektedir (Güven, Delice ve Uzun, 2004: 114).

IMF'nin 1999 yılında yaptığı bir çalışmada, dünya genelinde yaşanan finansal krizlerin sayıları, maliyetleri ve süreleri hesaplanmıştır. Bu hesaplamalar aşağıdaki tabloda verilmiştir. Bu çalışmadan finansal krizler; bankacılık ve döviz krizleri olarak ikiye ayrılmıştır.

Türkiye'nin temel olarak 1994 ve 2000'li yıllarda uygulanan istikrar politikasının çözmeye çalıştığı (yabancı sermaye girişi istikrarsızlığı) finans piyasası ağırlıklı başlayan ve daha sonra reel sektöre kayan krizlerin ortak noktalarını genel olarak (Mangır, 2006: 464):

- Sürdürülemeyen bütçe açıkları,
- Yüksek düzeydeki dış borçlar,
- Enflasyon hızındaki artışla birlikte negatif faiz düzeyi,
- Üretimin azalması,
- Küreselleşmeyle birlikte hızlı fon akımları,
- Banka sisteminde artan açık pozisyonları, şeklinde sıralamak mümkündür.

3.2.1. 1994 Krizi

20 Ocak 1980 kararları ile yaşanmaya başlayan finansal serbestleşme süreci 14 yılın sonunda 1994'de büyük bir finansal krize yol açmıştır. 1989 yılında sermaye hareketlerinin serbestleştirilmesiyle birlikte Türkiye'ye yabancı

1994 ve 2000 Krizleri Sonrasında Türkiye’de Uygulanan Finansal Regülasyon Politikaları

sermaye girişlerinde bir artış yaşanmıştır. Türkiye’de kısa vadeli sıcak para fonlarının ve portfolyo sermayesi girişlerinin de artmasıyla kriz öncesi yıllarda dış ticaret bilânçosu açıkları ve kamunun borçlanma gereği önemli artışlar göstermiştir (Seyidoğlu, 2003: 146). Sıcak para girişlerindeki bu artış bankaların açık pozisyonlarının büyümesine neden olmuştur. 1994 krizinin temelinde de bu kamu kesimi finansman açığı ve cari işlemler açığı yer almıştır. 1994 yılı öncesinde yaşanan Körfez Savaşı ve Avrupa Para Krizi dış finansman koşullarını riskli bir konuma getirmiştir.(Oktar ve Dalyancı, 2010: 12). Bu ekonomik tablo Türkiye’yi 1994 krizine taşımıştır.

3.2.1.1. 1994 Krizi Sonrasında Uygulanan Finansal Regülasyonlar

1994 Krizden çıkış yolu olarak yeni bir istikrar programı açıklanmıştır. 5 Nisan istikrar programı olarak anılan bu programın temel amacı, kısa vadede bozulan dış dengeyi ve döviz piyasalarını yeniden istikrara kavuşturmaktır. Programın temel hedefi, orta vadede mali piyasalardaki istikrarsızlığın temel nedeni olan kamu açıklarını azaltmak ve enflasyonu düşürmek, uzun vadede ise sürdürülebilir bir büyüme sağlamak olmuştur (Karaçor ve Alptekin, 2006: 311).

1994 krizi ile birlikte bankacılık sektöründe ortaya çıkan güven bunalımını ve mevduat kaçışını aşmaya yönelik tasarruf mevduatı sigortası uygulanmaya başlamıştır. Uygulamanın temel amacı finansal piyasalar ve bankaların mali yapıları hakkında yeterli bilgi sahibi olmayan küçük tasarruf sahipleri başta olmak üzere, mudileri korumak ve sistemde banka iflaslarının yayılmasını ve krize dönüşmesini engelleyerek, finansal güvenlik ağı kurmaktır. Bu düzenleme kısa vadede 1994 krizinin çözülmesinde önemli bir işlev yüklenmiştir. Ancak uzun vadede bankacılık sektöründe yaşanan sorunların başlıca kaynağı haline dönüşmüştür. Çünkü özellikle tam mevduat garantisi, piyasa disiplininin ortadan kalkması ile çarpıklıklara neden olmakta ve ahlaki riziko problemini ortaya çıkararak, finansal piyasalarda daha fazla risk alma güdüsünü artırmaktadır (Er, 2011: 313; Babacan, 2007: 86).

Türkiye 1994 krizinin etkilerini alınan istikrar programları ile birlikte kısa sürede atlatmıştır. Yabancı sermaye girişleri 1995-1997 döneminde ivmeli bir artış kaydetmiş ve bu artış 1998 de patlak veren Rusya krizinden sonra yerini inişe bırakmıştır. 1994 krizinden 2000 yılına kadar geçen süreçteki bu gelişmelere Tablo 3’de yer verilmiştir.

Tablo 3: 1994 Krizi Sonrası Cari Denge- Büyüme Hızı İlişkisi

Yıl	Yabancı Sermaye/GSMH	CIB/GSMH	Büyüme (%)	Yabancı Sıcak Para (Milyon)	Toplam Yabancı Sermaye
-----	----------------------	----------	------------	-----------------------------	------------------------

Ozan BAHAR-Ebru ERDOĞAN

				Dolar)	(Milyon Dolar)
1994	-0.048	0.02	-6.1	-5.913	-6,259
Kümülatif 95-97	0.049	-0.013	7.8	5.705	27.173
1998	0.018	0.009	3.9	2.267	3.677
1999	0.046	-0.007	-6.4	3.479	8.466

Kaynak: Ongun, 2002.

Tabloya göre kriz yılında -6.1 olarak gerçekleşen büyüme oranı 1995-1997 döneminde 7.8 olarak hesaplanmıştır. 1998 yılına gelindiğinde Asya ve Rusya krizlerinin etkisiyle iç talebi kontrol altına alıcı politikalar izlenmiş ve özel tüketici harcamaları azalmıştır. Kriz sonrası ortaya çıkan ekonomik belirsizlik de tüketim harcamalarının daha da çok kısılarak ekonomik büyümenin gerilemesine neden olmuştur ve 1998 yılında ekonomik büyüme 3.9 olarak gerçekleşmiştir (Güloğlu ve Altunoğlu, 2002: 21). Tüm bu gelişmeler 1999 da ekonomik kriz yaşanabileceği yönündeki endişeleri arttırmıştır. Ağustos 1999'da Marmara depreminin yaşanması karamsar ekonomik havanın daha da kötüleşmesine neden olmuştur. Bu olumsuz gelişmeler sonucunda Türkiye ekonomisi 6.4 lük bir küçülme yaşamıştır. Aynı yıl bankalardaki mevduat oranı 97.6 artarken, bu bankaların verdiği kredilerin artış oranı ise 44.8 de kalmıştır. Bunun nedeni devletin borçlanma ihtiyacının artmasının yanı sıra bankaların kriz korkusu nedeniyle risk almak istememeleridir. Bunun yanı sıra 1999 yılında iç borç stoku bir önceki yıla oranla yüzde 97.4 artarak 22.9 katrilyon TL ye ulaşmıştır. Dış borç stoku ise önceki yıla göre yüzde 5.3 artarak 102.1 milyar dolara çıkmıştır (Al, 2001: 86-87).

1999 yılı içerisinde Sermaye piyasası kurulundan sonra ikinci regülasyon kurumu olan Bankacılık Düzenleme Kurulu 4389 sayılı Bankalar Kanunu ile kurulmuştur. İdari ve mali özerkliğe sahip Bankacılık Düzenleme ve Denetleme Kurumu'nun ana misyonu, tasarruf sahiplerinin hak ve menfaatlerini korumak, bankaların ve özel finans kurumlarının piyasa disiplini içerisinde sağlıklı, etkin ve dünya ölçeğinde rekabet edebilir bir yapıda işleyişi için uygun ortamı yaratmak ve bu sayede ülkenin uzun vadeli ekonomik büyümesine ve istikrarına katkıda bulunmaktır (Petek, 2002: 32). BDDK'nın kurulmasıyla birlikte bankacılık sektöründeki düzenlemeler tek merkezden yürütülmeye başlamıştır.

1994 ve 2000 Krizleri Sonrasında Türkiye’de Uygulanan Finansal Regülasyon Politikaları

3.2.2. Kasım 2000 Krizi

22 Kasım krizi finansal sistem kaynaklı bir krizdir ve temel nedeni de bankacılık kesimidir. Finans piyasalarında yaşanan bu etkileşim aktör konumundaki bankacılık kesimin tetiği ateşlemesi ile krize dönüşmüştür. Bankaların açık pozisyonlarını kapatmaya çalışmaları, kamu ve özel bankaların borçlanma telaşına girmelerine neden olmuştur. Türkiye’nin dışsal (euro) piyasalarda borçlanma faizi üzerindeki risk primlerinin yükselmeye başlaması, bankaların dış borçlanmasının zora girmesine neden olmuştur. Bankaların hızla yükselen likitide ihtiyaçları ve bunun için yüksek faizle likitide arayış içerisine girmeleri sonucu döviz talepleri artarken, yabancı bankalarda hazine kağıtlarını da hızla satarak Türkiye’den çıkmaya başlamıştır (Karaçor, 2006: 387). Bankacılık kesiminin sorunlarının yanı sıra 1999 yılında IMF ile imzalanan stand by antlaşması kapsamında uygulamaya konulan ve temel hedefi enflasyonu düşürmek olan istikrar programın istenilen hedeflere ulaşamaması programa olan güveni sarsmış ve Kasım krizine giden yolda süreci hızlandırmıştır.

3.2.3. Şubat 2001 Krizi

Kasım krizi nedeniyle zaten hassas olan piyasalar Cumhurbaşkanı ve Başbakan arasında yaşanan siyasal krizin de spekülasyon etkileri ile altüst olarak döviz krizi başlamıştır. Kasım krizinde TL pozisyonlarını koruyan insanların da şubatta dövize hücum etmeleri sonucu döviz kuru üzerindeki baskı artmış, krizin ilk 10 gününde TL’nin dolar kurunda %40 lık bir artış yaşanmıştır (Ongun, 2002: 73). Merkez Bankası krizi izleyen iki gün boyunca rezervlerini eritmek pahasına piyasaya müdahale etmiş ancak 22 Şubat 2001 tarihinde, döviz kuru çıpasının yürürlükten kaldırılıp dalgalı kura geçildiğini ilan etmek zorunda kalmıştır (Güloğlu ve Altunoğlu, 2002: 25). Bu süreçte Türkiye, bankacılık sistemi ve borçların çevrilebilirliği sorunları nedeniyle tarihteki en önemli ekonomik ve finansal krizle karşı karşıya kalmıştır. Özellikle kamu bankalarının para piyasalarında yükümlülüklerini yerine getirememesi nedeniyle ödemeler sistemi çökmüş, menkul kıymet ve para piyasaları işlemleri durmuştur (BDDK, 2009: 3).

Döviz krizi niteliğinde olan 21 Şubat 2001 krizine temelde cari işlemler açığında meydana gelen yüksek oranlı artışlar neden olmuştur. 2000 – 2001 yılı krizlerini hazırlayan unsurlar, aşırı değerli TL, sermayeden yoksun mali sektör, açık pozisyonlar (banka –reel sektör – kamu) , kamu bankalarının görev zararları ve bütün bunların sonucu olarak özellikle mali sektörün taşıdığı kar ve faiz riskinin artması olmuştur (Karaçor, 2009: 388).

3.2.3.1. 2001 Krizi Sonrası Uygulanan Regülasyon Politikaları

2001 yılının Şubat ayında yaşanan bu krizin yönetim sürecinde, üç aşamalı bir strateji izlenmiştir. Bu stratejinin ilk aşamasında, dalgalı kur rejimi ile birlikte TCMB açısından en öncelikli konu ödemeler sisteminin bir an önce kesintisiz çalışmasının temini ve menkul kıymet ve para piyasalarında istikrarın tekrar tesisi olmuştur. İkinci aşamada, söz konusu bankaların para piyasaları ve mevduat faizleri üzerindeki baskısını ortadan kaldırmak, soruna kalıcı bir çözüm bulmak amacıyla, Hazine Müsteşarlığı TCMB ile koordineli bir biçimde, kamu bankalarının görev zararları ile TMSF bünyesindeki bankaların sermaye açıkları karşılığında devlet tahvilini vermiştir. Kriz yönetiminin üçüncü aşamasını, Hazine'nin iç borç takas işlemi oluşturmuştur (BDDK, 2010: 24).

Kasım 2000 ve Şubat 2001 krizleri bankacılık sektöründeki sorunları artırmış ve sektörde bazı yeni sorunlara neden olmuştur. Bankalar Kasım krizindeki faiz artışından olumsuz etkilenmişler, Şubat krizinde ise hem faizlerden, hem de TL'nin devalüasyonundan büyük kayıplara uğramışlardır. Bu durum acil önlemler alınarak bankacılık sisteminin yeniden yapılandırılmasını ve özellikle bankaların sermaye yapılarının güçlendirilmesini zorunlu hale getirmiştir (Seyidoğlu, 2003: 150). Yaşanan bu gelişmeler neticesinde 15 Mayıs 2001 tarihinde Güçlü Ekonomiye Geçiş Programı olarak adlandırılan yeni bir program yürürlüğe girmiştir. Bu program öncelikle bankacılık sektöründe reformların yapılmasını öngörmektedir. Bu bağlamda temel amacı etkin uluslararası ölçekte rekabet edebilir ve sağlam bir bankacılık sistemine geçişi sağlamak olan Bankacılık Sektörü Yeniden Yapılandırma Programı (BSYYP) kamuoyuna duyurulmuş ve uygulamaya konulmuştur (Uzgören ve Şahin, 2011: 186).

Yeniden Yapılandırma Programı bankacılık sektöründe temel kırılma noktaları gidermek üzere dört ana blok üzerine kurulmuştur. Bu bloklar (BDDK, 2010: 38):

- Kamu bankalarının finansal ve operasyonel açıdan yeniden yapılandırılması,
- TMSF bünyesindeki bankaların en kısa sürede çözülmesi,
- Yaşanan krizlerden olumsuz yönde etkilenen özel bankaların sağlıklı bir yapıya kavuşturulması,
- Bankacılık sektöründe gözetim ve denetimin etkinliğini artıracak, sektörü daha etkin ve rekabetçi bir yapıya kavuşturacak yasal ve kurumsal düzenlemelerin gerçekleştirilmesidir.

BSYYP ile kamu bankalarının yeniden yapılandırılması sağlanmış, yıllardır biriken görev zararları tasfiye edilmiş ve sermaye yapıları güçlendirilmiştir. Tasarruf Mevduatı Sigorta Fonu bünyesindeki bankaların bazı kısa vadeli borçları sıfırlanmış, yabancı para açık pozisyonları kapatılmış ve çözümlene süreci başlatılmıştır. Özel bankaların finansal yönden yeniden yapılandırılması kapsamında ise, yabancı para açık pozisyonlarını kapatmak için iç borç takası gerçekleştirilmiş ve sermaye yapılarının iyileştirilmesi için de

1994 ve 2000 Krizleri Sonrasında Türkiye’de Uygulanan Finansal Regülasyon Politikaları

“Banka Sermayelerini Güçlendirme Programı” uygulanmıştır (Gök, 2011: 70). Bankacılık sektörü yeniden yapılandırma programı ülke ekonomisine büyük bir maliyet yüklemiştir. Tablo 4’de bu duruma yer verilmiştir.

Tablo 4: Türk Bankacılık Sektörü Yeniden Yapılandırma Maliyeti

Kamu Bankalarına Aktarılan Kaynaklar	21.9 milyar dolar
-Görev Zararları için Oluşan Borç	19.2 milyar dolar
-Nakit Sermaye Desteği	2.5 milyar dolar
-Nakit Dışı Sermaye Desteği	0.2 milyar dolar
TMSF Bankaları için Aktarılan Kaynaklar	22.5 milyar dolar
-Kamu Sektöründen Aktarılan Kaynaklar	17.3 milyar dolar
-Özel Bankalar	5.2 milyar dolar
Özel Sektörden Aktarılan Kaynaklar	7.9 milyar dolar
-Özel Sektör Bankalarının Aktarılan Kaynaklar	2.7 milyar dolar
-TMSF den Aktarılan Kaynaklar	5.2 milyar dolar
Toplam	47.2 milyar dolar

Kaynak: Uzgören ve Şahin, 2011.

Tablodan da görüldüğü üzere bankacılık yeniden yapılandırma programının toplam maliyeti 47.2 milyar dolara ulaşmıştır. Toplam maliyetin en büyük kısmını TMSF’ye devredilen bankalar oluşturmaktadır. BSYYP uygulamalarının en tartışılan konusu da bu olmuştur.

IMF yaptığı bir araştırmada Türkiye ve Türkiye dışındaki 6 ülkenin bankacılık yeniden yapılandırma maliyetlerini incelemiştir. Bu araştırmaya ait bulgulara Tablo 5’de yer verilmiştir.

Tablo 5: Banka Yeniden Yapılandırılmalarının Maliyetleri GSYİH’ın % Oranı

Ülke	Yıl	GSYİH (%)
Endonezya	1997	52.3
Bulgaristan	1994-1997	41.6
Meksika	1994-1995	19.3
İspanya	1977-1985	16.8
Kore	1997	23.1
Polonya	1992-1995	7.4
Türkiye	2000	30.5

Kaynak: Uzgören ve Şahin, 2011.

Türkiye’de uygulanan bankacılık sektörü yeniden yapılandırılma maliyeti tablodan da görüldüğü üzere Endonezya ve Bulgaristan’dan sonra gerçekleştirilen en maliyetli yapılandırma programlarından birisi olmuştur. Polonya’da 1992-1995 döneminde uygulanan yeniden yapılandırma en düşük maliyetle gerçekleştirilen program olmuştur.

Yine 2001 krizi sonrası finansal sistemin güçlendirilmesine yönelik hukuki düzenlemelere (regülasyonlara) (Taşar, 2009:89):

- Merkez Bankası Kanunu’nda değişiklik (25.04.2001 tarih ve 4651 sayılı kanun)
- Bankacılık Kanunu(19.10.2005 tarih ve 5411 sayılı kanun)
- Kredi Kartları Kanunu (23.02.2006 tarih ve 5464 sayılı Kanun) örnek gösterilebilir.

4.SONUÇ

Finans sektörü küresel olarak dünyada en entegre olmuş sektördür. Ülkemiz finans sektörü içinde önemli bir paya sahip olan bankacılık sistemi 1980’lerle başlayan serbestleşme ve 1990’larda artarak devam eden küreselleşme akımından en çok etkilenen kesim haline gelmiştir. Küresel finansal krizlerin etkileri de sektördeki entegrasyonla birlikte yansımalarını ülkemiz ekonomisinde de göstermiştir. Tüm bu gelişmeler beraberinde ülkemize finansal krizleri getirmiştir. Ülkemizde 1994, 2000 Kasım ve 2001 Şubat krizleri olmak üzere üç büyük kriz yaşanmıştır. Bu krizler finans sektörü ağırlıklı başlayıp, diğer sektörlere yayılma eğilimi göstermiş krizlerdir. Her kriz sonrası çeşitli regülasyon uygulamalarına gidilmiştir. Krizlerin atlatılmasında ilk etapta bu politikalar başarılı olsa da uzun vadede istenilen hedeflere ulaşılmada etkin bir rol oynayamadıkları görülmektedir. Özellikle 1994 Krizi’nden sonra yapılan düzenlemelerden biri olan tasarruf mevduatı sigortası bankacılık kesiminde yaşanan sorunlara temel oluşturmuştur. Bu bağlamda

1994 ve 2000 Krizleri Sonrasında Türkiye’de Uygulanan Finansal Regülasyon Politikaları

2000 Kasım ve 2001 Şubat krizlerinde bankacılık sektöründeki aksaklıklar önemli bir rol oynamıştır. Bu krizler sonrası uygulanan bankacılık yeniden yapılandırma programı ülke ekonomisine büyük bir maliyet yüklemiştir. Bu program diğer ülkelerdeki yapılandırma programları ile kıyaslandığında da en maliyetli programlardan birisidir. Bankacılık sistemindeki aksaklıkların giderilmesinde büyük bir katkı sağlayan bu programın uzun vadede istenilen hedeflere tam olarak ulaşmadığı ve kalıcı bir çözüm olmadığı görülmektedir. Sonuç olarak bir ekonomide finansal piyasalar ekonominin etkinliğini ve bireylerin refahlarını sağlamada etkin bir rol oynamaktadır. Bu bağlamda regülasyon piyasaların daha etkili çalışmasını sağlarken bazı maliyetlere de yol açmaktadır. Bu aşamada dikkate alınması gereken husus uygulanacak regülasyon politikalarının ülke ekonomisinin yapısal çerçevesine uygun olup olmadığıdır. İyi yapılandırılmış bir düzenleyici rejim finansal piyasaların istikrarına ve etkinliğine katkıda bulunmaktadır.

KAYNAKÇA

- Al, E. (2001). “Ekonomik Krizin Temelleri ve Çözüm”. *Yeni Türkiye Dergisi*, Sayı 41.
- Alıcı, A., Özgeker, U. (2006). “Can Financial Regulations Strengthen Financial Stability in Developing Countries? : The Case of Turkey”. *ECPR/CRI Conference*.
- Ayhan, T. (2005). “Finansal Krizler ve Kırılganlık: Türkiye İçin Erken Uyarı Sistemi Denemesi”. TOBB.
- Aydoğuş vd., (2002). *Kriz ve IMF Politikaları*. İstanbul: Alkım Yayınevi.
- Babacan, B. (2007). “Asimetrik Bilgi ve Regülasyon: Türk Bankacılık Sektörü Üzerine Değerlendirmeler”. *Basılmamış Yüksek Lisans Tezi*, Kocaeli Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Başoğlu, U., Ölmezoğulları, N., Parasız, İ. (2001). *Dünya Ekonomisi (Küreselleşme, Finansal Kurumlar ve Küresel Makro Ekonomi)*. Bursa: Ezgi Kitabevi.
- Brownbridge, M., Kirkpatrick, C. (1999). “Financial Sector Regulation: The Lessons of the Asian Crisis”. *Finance and Development Research Programme Working Paper Series*, Paper No:2.
- BDDK (2001). Bankacılık Sektörü Yeniden Yapılandırma Programı.
- BDDK (2002). Bankacılık Sektörü Yeniden Yapılandırma Programı Gelişme Raporu V.
- BDDK (2009). “Krizden İstikrara Türkiye Tecrübesi”. Çalışma Tebliği.
- BDDK (2010). “Krizden İstikrara Türkiye Tecrübesi”. Çalışma Tebliği, Gözden Geçirilmiş 3. Baskı.

- Chowdhury, A. (2010). “Financial Sector Regulation in Developing Countries: Reckoning after the Crisis”. *IDEAsConference*, India.
- Çoşkun, Y. (2012). “Repo ve Ters Repo Düzenlemeleri: Banker Krizi Sonrası Ortaya Çıkışı ve Finansal Başarısızlık Dersleri Işığında Politika Önerileri”. *Business and Economics Research Journal*, 3(1), 59-90.
- Delice, G., Doğan, G. ve Uzun, M. A.(2004). “Finansal Regülasyon ve Piyasa Disiplini”. *C.Ü. İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi*, 5 (1), 101-130.
- Er, S. (2011). “Finansal Krizleri Önleme Aracı Olarak Finansal Sektörün Regülasyonu, Mortgage Krizi ve Türkiye”. *Maliye Dergisi*, Sayı 160, 308-327.
- Finansal Sistem Ders Notları, <http://www3.dogus.edu.tr/amuslumov/fins321.html> (Erişim Tarihi: 01.10.2011).
- Giorgio, D. G., Noia, D. C. ve Piatti, L. (2000). “Financial Market Regulation: The Case of Italy and a Proposal for the Euro Area”. *Financial Institutions Center*, The Wharton School University of Pennsylvania.
- Gök, A. (2011). “Türk Bankacılık Sektörünün Temel Sorunları VE Küresel Mali Krizin Banka Sektörüne Etkileri”. *Basılmamış Yüksek Lisans Tezi*, SDÜ Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Güloğlu, B., Altunoğlu, A., E. (2002). “Finansal Serbestleşme Politikaları ve Finansal Krizler: Latin Amerika, Meksika, Asya ve Türkiye Krizleri”. *İstanbul Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi Dergisi*, Sayı 27, 1-29.
- Işık, S., Duman, K., Korkmaz, A. (2004). “Türkiye Ekonomisinde Finansal Krizler: Bir Faktör Analizi Uygulaması”. *D.E.Ü. İİBF Dergisi*, 19(1), 45-69.
- Işık, N., Tünen, T. (2010). “Türev Ürünlerin 2008 Küresel Finansal Krizindeki Rolü”. *Turgut Özal Uluslararası Ekonomi ve Siyaset Kongresi*, e-kitap, 836-866.
- Karakaş, M. (2008). “Devletin Düzenleyici Rolü ve Türkiye’de Bağımsız İdari Otoriteler”. *Maliye Dergisi*, Sayı 154, 99-120.
- Karaçor, Z. (2006). “Öğrenen Ekonomi Türkiye: Kasım 2000- Şubat 2001 Krizinin Öğrettikleri”. *Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, sayı 16. 379-391.
- Karaçor, Z., Alptekin, V. (2006). “1980 Sonrası İstikrar Politikaları Işığında Türkiye Ekonomisinin Trend Analizi Yardımıyla Değerlendirilmesi”. *Selçuk Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Sosyal ve Ekonomik Araştırmalar Dergisi*, 6(11), 307-342.

1994 ve 2000 Krizleri Sonrasında Türkiye’de Uygulanan Finansal Regülasyon Politikaları

- Mangır, F. (2006). “Finansal Deregülasyonun (1989-2001) Türkiye Ekonomisi Üzerine Etkileri: Kasım 2000 ve Şubat 2001 Krizleri”, *S.Ü. Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 2006, Sayı 16, 459-473.
- Mishkin, F. S. (2001). “Financial Policies and the Prevention of Financial Crises in Emerging Market Economies”, *NBER Working Paper No. 8087*, January, 1-42.
- Nieto, M. J. (2001). “Reflections on Regulatory Approach to E-Finance, in Electronic Finance: A New Perspective and Challenges”. *BIS Paper No:7*.
- OECD (2010). “Policy Framework for Effective and Efficient Financial Regulation”, *OECD Yayını*.
- Oğuz, F. (2005). “Bilgi, Regülasyon ve Rekabet: Bir Piyasa Süreci Yaklaşımı”, *Doğuş Üniversitesi Dergisi*, 6 (2), 253-267.
- Oktar, S., Dalyancı, L. (2010). “Finansal Kriz Teorileri ve Türkiye Ekonomisinde 1990 Sonrası Finansal Krizler”. *Marmara Üniversitesi İİBF Dergisi*, 29 (2), 1-22.
- Ongun, M. T. (2002). “Türkiye’de Cari Açıklar ve Ekonomik Krizler”. *Kriz ve IMF Politikaları*, Ed. Ö. Faruk Çolak, İstanbul: Alkım Kitabevi.
- Öncü, S., Aktaş, R. (2007). “Yeniden Yapılandırma Döneminde Türk Bankacılık Sektöründe Verimlilik Değişimi”. *Yönetim ve Ekonomi Dergisi*, 14 (1), 247-266.
- Pan, J. E. (2009). “Structural Reform of Financial Regulation in Canada. A Research Study Prepared for the Expert Panel on Securities Regulation”, http://www.rotman.utoronto.ca/userfiles/cmi/file/Structural%20Reform%20of%20Financial%20Regulation%20-%20Pan_English.pdf, (Erişim Tarihi: 12.02.2012).
- Petek, A. (2002). “Regülasyon Politikaları Açısından Türkiye’de Bankacılık Sisteminin Analizi”. *Dumlupınar Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, Sayı 7, 29-42.
- Sakarya, B. (2006). “Türkiye’de Bankacılık Krizleri Nedenleri ve Regülasyon Uygulamaları”. *Basılmamış Yüksek Lisans Tezi*, Sakarya Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Sarısoy, S. (2010). “Düzenleyici Devlet ve Regülasyon Uygulamalarının Etkinliği Üzerine Tartışmalar”. *Maliye Dergisi*, Sayı 159, 278-298.
- Seyidoğlu, H. (2003). “Uluslararası Mali Krizler, IMF Politikaları, Az Gelişmiş Ülkeler, Türkiye ve dönüşüm Ekonomileri”. *Doğuş Üniversitesi Dergisi*, 4 (2), 141-156

Ozan BAHAR-Ebru ERDOĞAN

- Taşar, O. M. (2009). “Devlet- Ekonomi İlişkisi Ekseninde Küresel Kriz ve Türkiye”. *Kamu-İş.* 10 (3), 73-102.
- Uzgören, E., Şahin, G. (2011). “Türk bankacılık Sektöründeki Mevduat Bankalarının Yeniden Yapılandırma Uygulamaları Sonrası Finansal Etkinlik ve Verimlilik Değişimleri”. *TİSK Akademi*, 6 (12), 184-219.
- Welch, I., Davies, J. (2009). “The Future of Financial Regulation”. The Association of Chartered Certified Accountants, 1-32.
- Yay, T., Yay, G., G. ve Yılmaz, E.(2004). “Finansal Krizler, Finansal Regülasyon ve Türkiye”. *İstanbul Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi Dergisi*, Mart 30, 101-130.
- <http://www.belgeler.com/blg/2d11/turkiye-de-duzenleyici-denetleyici-kurumlar-regulasyon>, (Erişim Tarihi: 27.10.2011).
- <http://www.sobiadacademy.net/sobem/e-ekonomi/regulasyon/kavram.htm>, (Erişim Tarihi: 06.12.2011).
- www.spk.gov.tr, (Erişim Tarihi: 22.11.2011).